

Puls społeczeństwa obywatelskiego w Polsce – pierwsze badanie

Od 2007 roku OFOP należy do **Światowej Federacji Organizacji Pozarządowych i Wolontarystycznych CIVICUS**, która od kilku miesięcy pracuje nad utworzeniem zespołu narzędzi pozwalających na monitorowanie kondycji społeczeństwa obywatelskiego i zmian w nim zachodzących. Jednym z takich narzędzi jest **Pulsometr Obywatelski** (ang. the Civic Pulse), którego pilotażowy program na terenie Polski koordynuje OFOP.

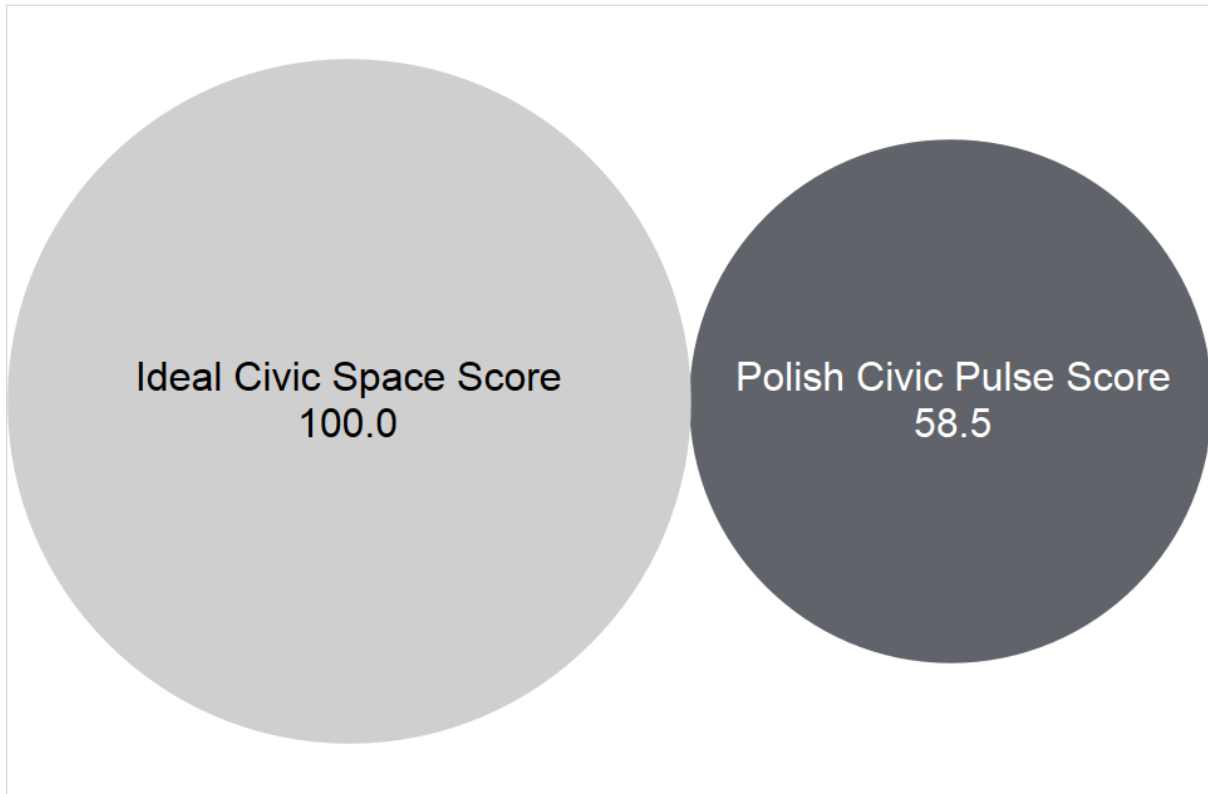
Pulsometr Obywatelski to internetowa platforma, która ma być narzędziem do badania społeczeństwa obywatelskiego na świecie poprzez ankietowanie jego liderów i analizę ich odpowiedzi. Ankieta została przetłumaczona na j. polski, a jej wypełnienie nie zajmuje więcej niż 10-15 minut raz na 3 miesiące. Pytania w niej zawarte koncentrują się na takich kwestiach jak: respektowanie podstawowych wolności, trendy dot. finansowania działalności organizacji pozarządowych, poziom oddziaływania społeczeństwa obywatelskiego oraz wolontariat.

CIVICUS stawia sobie bardzo ambitne zadanie, gdyż docelowo Pulsometr Obywatelski ma działać we wszystkich państwach świata. W dodatku dla każdego państwa ma zostać stworzona podstrona na portalu Pulsometru Obywatelskiego, która w obrazowy sposób przedstawiałaby wyniki przeprowadzonych ankiet. W ten sposób użytkownik portalu mógłby porównywać rezultaty badań nie tylko na przestrzeni czasowej, ale również geograficznej.

OFOP został zaproszony przez CIVICUS-a do współpracy w lipcu 2015 roku. Zadanie, które nam zlecono polega na zebraniu bazy kontaktów potrzebnej do przeprowadzenia programu pilotażowego na terenie naszego kraju. Polska została bowiem jednym z czterech krajów, który wziął udział już w pierwszej turze programu pilotażowego. Oprócz nas do współpracy zaproszono Jordanię, Republikę Południowej Afryki oraz Tadżykistan. Pierwsza tura pilotażowego programu odbyła się w listopadzie 2015 roku, a analiza wyników została właśnie opublikowana. Początkowa próba nie jest wystarczająco duża, by można ją uznać za reprezentującą sytuację w skali całego kraju, ale pozwala już wyciągnąć interesujące wnioski, które, być może, potwierdzą następne tury programu pilotażowego.

Przejdźmy zatem do analizy wspomnianych wyników i zobaczmy jak nasz kraj wypada na tle Jordanii, RPA oraz Tadżykistanu. Pierwsze, co można dostrzec, to że społeczeństwo obywatelskie w Polsce, w porównaniu do pozostałych krajów, jest w relatywnie dobrej kondycji. Jak zauważają twórcy raportu CIVICUS-a, *Polska pozostaje w dużym stopniu wolnym społeczeństwem, chociaż staje w obliczu rosnącego trendu nietolerancji i polaryzacji widocznego w całej Europie*. Załączona do raportu grafika pokazuje, że warunki funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce są dość dobre. Na podstawie przeprowadzonej kalkulacji, Polska osiągnęła wynik 58,5, co jest być może imponujące w porównaniu do wyniku 28,25, jaki notuje Tadżykistan, ale oznacza daleką drogę do sytuacji idealnej, tj. pełnej puli 100 punktów.* Jordania i RPA osiągnęły odpowiednio 43 i 34,25 punktów. Co ciekawe, respondenci ankiet we wszystkich czterech państwach podzielają niepokój co do nieumiejętności czy wręcz braku chęci ich własnych państw, by chronić podstawowe wolności i tym samym zapewnić społeczeństwu obywatelskiemu możliwość działania.

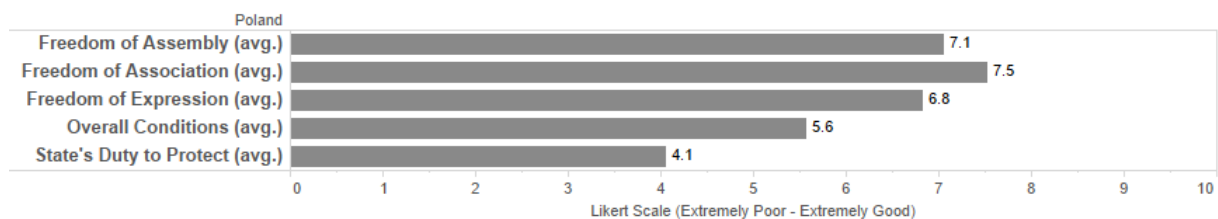
Civic Pulse Poland

Rys. 1. Porównanie wyniku Pulsometru Obywatelskiego w Polsce do sytuacji idealnej

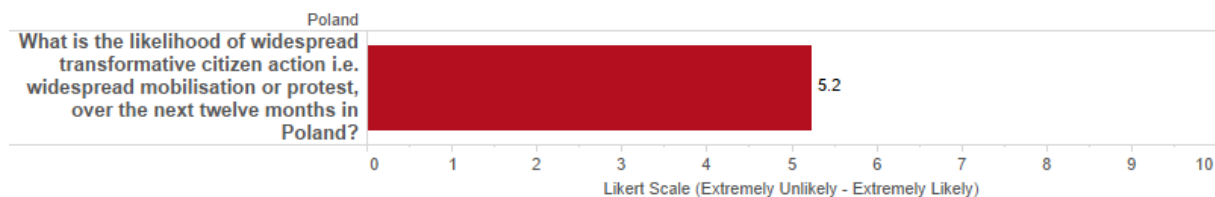
Przyglądając się bardziej szczegółowo wynikom pierwszej tury Pulsometru Obywatelskiego w Polsce, można zauważyć kilka interesujących rzeczy. Zdecydowana większość respondentów bardzo pozytywnie ocenia wolność zrzeszania się (95% respondentów określiła ją jako przeciętną lub ponad przeciętną). Podobnie relatywnie wysoko oceniono wolność zgromadzeń oraz wolność wypowiedzi, jednak dużo niżej na tej skali uplasowała się powinność ochrony społeczeństwa obywatelskiego przez państwo. Ponad 76% respondentów oceniło rolę państwa w tej kwestii przeciętnie lub poniżej przeciętnej. Średnia ocen w tych czterech kategoriach to 5,6 na 10-stopniowej skali. Widać więc wyraźnie, że w Polsce jest wiele do naprawienia. W tej kwestii dostrzegalny jest wśród liderów społeczeństwa obywatelskiego niewielki optymizm. Większość polskich respondentów oceniła, że w następnym roku szeroko zakrojone działania obywatelskie mogące istotnie zmienić obecny stan rzeczy są bardziej niż prawdopodobne.

Civic Space Indicators

Rys. 2. Ocena podstawowych wolności oraz ochronnej funkcji państwa w skali 0-10

Transformative Citizen Action in Poland

Rys. 3. Ocena prawdopodobieństwa wystąpienia szeroko zakrojonych działań obywatelskich, mogących przynieść istotne zmiany

Porównując Polskę do innych uczestników badania, można pokusić się o stwierdzenie, że w naszym kraju podstawowe wolności są zapewnione w dużo wyższym stopniu niż w trzech pozostałych. Pytanie jednak jak wypadłoby nasze państwo, gdyby w programie pilotażowym oprócz Polski udział wzięły Dania, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone. Z czasem ilość państw uczestniczących w Pulsometrze Obywatelskim będzie się zwiększać – będziemy więc w stanie dokonać oceny kondycji Polski na zróżnicowanym tle. Obecna sytuacja polityczna w kraju i zauważalny wzrost aktywności obywatelskiej pozwala też przypuszczać, że wyniki następnych ankiet mogą się w wyraźny sposób różnić od tych pierwszych, przeprowadzonych w Polsce w listopadzie 2015 roku. Niemal połowa respondentów nie przewidziała, że w najbliższym czasie możemy mieć do czynienia z masowymi ruchami społecznymi pragnącymi zmiany, a to już się wydarzyło, choćby pod postacią marszów i manifestacji organizowanych m.in. przez Komitet Obrony Demokracji w różnych miastach Polski. W zależności od tego jak zachowa się obecnie urzędująca władza, ruchy te mogą przybrać na sile bądź osłabnąć. Warto więc śledzić wyniki następnych tur Pulsometru Obywatelskiego, a najlepiej – wziąć w nich udział jako respondent.

Autorka: Zuzanna Oniszczyk-Gaik, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych

*Metodologia – jak liczone są punkty w Pulsometrze?

Metodologia traktuje cztery główne zagadnienia jak podstawowe komponenty społeczeństwa obywatelskiego (ogólne warunki, wolność zrzeszania się, zgromadzeń i wypowiedzi), które są spinane razem przez powinność państwa względem ochrony społeczeństwa obywatelskiego. Punktacja Pulsometru Obywatelskiego to średnia wyliczona w następujący sposób:

Część pierwsza	Surowa średnia/10	Średnia zmieniona/100
Ogólne warunki	5.9	59
Zrzeszanie się	6	60
Wypowiedź	6.1	61
Zgromadzenia	5.4	54

Średnia z części pierwszej		58.5
-----------------------------------	--	------

Część druga	Surowa średnia	Średnia zmieniona +/-50
Powinność państwa – ochrona społeczeństwa	4.2	-8

Finalna punktacja	Punktacja
Część pierwsza	58.5
Część druga	-8
Finalna punktacja	50.5